

**GIDA SANAYİ ALT SEKTÖRLERİNİN DIŞTATIM REKABET PERFORMANSLARI YÖNÜNDEN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Araş. Gör. Şule BUDAK*

Doç. Dr. Bahattin ÇETİN*

1.GİRİŞ

Gıda sanayi, tarım sektöründe üretilen ve yapısı gereği çabuk bozulan gıda ürünlerinin, en etkin bir biçimde işlenerek ve bu yolla dayanıklı hale getirilerek insan tüketimine sunulmasını sağlayan bir imalat sanayi dalıdır. Gıda sanayinin önemi sadece çabuk bozulan tarım ürünlerini uzun ömürlü hale getirmekten değil, yeni ve kullanılmamış makro ve mikro ekonomik kaynakların ülke ekonomisinin emrine sunulmasından gelmektedir.

Genel anlamda tüketim malları sanayi türü olan gıda sanayinin ihracat potansiyelinin yüksek olması, yatırım malları sanayinde gelişmemiş veya az gelişmiş ülke için özellikle önemlidir. Çünkü az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler genellikle tarım sektörü ağırlıklı bir yapıya sahiptirler. Bu ülkelerde gıda sanayinin ihracat potansiyeli yüksek bir sanayi dalı haline getirilmesi, tarım-sanayi ilişkisi gereğince tarım sektörünün gelişmesine de büyük katkı sağlamaktadır.

Bu özet açıklamalardan hareketle, tarım sektörünün henüz ağırlığını koruduğu ülkemizde gıda sanayinin durumunu ele alan bu çalışmada, ihracat potansiyelimiz incelenerek alt dallarımız itibariyle rekabet edilebilirliğimiz ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu potansiyeli daha da geliştirebilmek için çeşitli öneriler sunulmuştur.

2. GIDA SANAYİNİN TANIMI, KAPSAMI, ÖZELLİKLERİ VE ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Gıda sanayi, hammaddesinin önemli bir kısmını tarım sektöründen alan ve onu belirli işlemlerden geçirerek mamüller haline getiren, yani tarım ürünlerinin kıymetini arttıran bir sanayi dalıdır. Bilindiği gibi tarım işletmelerinde üretim, girdilerin üretim işlemi sonucunda tarımsal hammaddelere dönüşümü ile başlamakta, tarım işletmesinde öztüketime ayrılan kısımdan sonrası gıda sanayi işletmelerinde işlenmek üzere fabrikalara yollanmakta ve tesislerde işleme sonrası elde edilen nihai ürünler ihracatçı, ithalatçı, depolayıcı, dağıtıcı ve perakendeciler vasıtasıyla son tüketicilere ulaştırılmaktadır . Gıda sanayinin hammadde kaynağı olan tarım sektörü, aynı zamanda geniş bir istihdam yaratması bakımından ülkemiz için önem taşıyan sektörlerin başında gelmektedir. Toplam nüfusumuzun yaklaşık %45,3'ü tarımla uğraşmaktadır ve Türkiye bu özelliği ile tarım ülkesi olma özelliğini sürdürmektedir (tablo 1).

Tablo 1: Sektörlere Göre İstihdam ve GSMH Durumu (1997) (%)

Sektörler	İstihdam	GSMH
Tarım	45,3	13,4
Sanayi	21,6	23,7
Hizmetler	33,1	57,2

Kaynak:ANONİM, 1999, Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1999 Yılı Programı Destek Çalışmaları, DPT, 1999, Ankara.

* Uludağ Üniv. Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Görükle-BURSA.

Gelişme yolunda olan birçok ülke için geçerli olduğu gibi ülkemiz de sanayileşmesini daha ileri bir düzeye çıkarabilmede doğal kaynaklardan azami yararlanmayı sağlamak durumundadır. Ülkemiz açısından bakıldığında hem katma değer artırılması hem de sosyo-ekonomik açıdan gıda sanayinin önemi büyüktür. Ülkemizde, GSMH'nin sektörel dağılımını inceleyecek olursak 1998 yılı verilerine göre tarımın payı %15'ler düzeyinde olup hala küçümsenmeyecek bir değeri ifade etmektedir (Tablo 1).

Diğer yandan kalkınmamıza eskiden beri önemli ölçülerde döviz katkısı bulunan tarım sektörünün, 1980 yılında genel ihracat değeri içindeki payının 1995 yılında %10.6'lar seviyesine düşmesi de sektörün ülke ekonomisi için daha az önem arz ettiği şeklinde yorumlanmamalıdır. Nitekim 1990-1995 yılları arasındaki dönemde tarım ürünleri ihracatının çok az değişmelerle yaklaşık 2.5 milyar dolarlık değerini koruduğu anlaşılmakta olup, bundan daha önemli bir nokta ise gıda sanayi ürünlerinin ihracatında kaydedilen gelişmelerdir. Fakat istatistiklerde tamamı ile sanayi ürünleri olarak değerlendirilen deri, kösele mamülleri ve bir kısım ilk madde durumunda olan tekstil ürünleri de dikkate alınırsa gıda sanayimizin genel ihracat değeri içindeki yerinin çok daha fazla olduğu da söylenebilir. Toplam ithalat değeri içerisinde ise yaklaşık olarak 1.8 milyar dolar değerinde olduğu söylenebilir. Gelişmiş ülkelerde, tarım sektörünün ekonomi içindeki ağırlığı daha düşük gözükmektedir. Örneğin AB genelinde tarım sektörünün GSMH içinde %3'ler seviyesinde pay almaktadır. Diğer taraftan Avrupa Birliğine mensup ülkelere yapılan tarımsal ürünler ve işlenmiş tarımsal ürünler ihracatı toplam ihracat içinde ancak %9'lar düzeyinde bir pay almaktadır. Gıda sanayinin, girdilerinin hemen hemen tamamının yurt içinden temin edilmesi nedeniyle, genel ekonomi içerisinde, karşılaştırmalı üstünlük gösteren ve ihracat potansiyeli yüksek sektörlerin başında gelmektedir. Gıda üretiminde yalnızca kendi kendine yeterli olmak değil aynı zamanda büyük ölçüde dünya gıda ticaretine katılmak önem taşımaktadır. Buna ulaşmak için dünya piyasalarında kalite, fiyat ve süreklilik açısından yarışabilir duruma gelmek gerekmektedir. Gıda sanayimizi imalat sanayi içerisinde işyerleri sayısı çalışanlar ortalaması ve katma değer bakımından inceleyecek olursak payları sırasıyla %18.37, %18.03 ve %17.33'dür. Buradan da anlaşılacağı gibi gıda sanayi imalat sanayi içerisinde önemli bir yer tutmaktadır.

Tablo 2: Gıda Sanayi İhracatı (%)

Mallar	1995	1996	1997	1998
Mezbaha Ürünleri Sanayi	0,54	2,75	2,37	3,83
Süt ve Mamülleri Sanayi	-	-	-	-
Su Ürünleri Sanayi	5,22	2,95	3,12	3,10
Un ve Mamülleri Sanayi	13,04	14,48	16,37	10,18
Meyve Sebze İşleme Sanayi	55,24	58,80	52,79	57,99
Bitkisel Yağ Sanayi	13,51	10,94	13,48	12,75
Şeker ve Şekerli Mam. Sanayi	12,45	10,08	11,87	12,15
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak: ANONİM, 1995-1999, VII. Beş Yıllık Program Destek Çalışması, DPT, Ankara

Tablo 3: Gıda Sanayi İthalatı (%)

Mallar	1995	1996	1997	1998
Mezbaha Ürünleri Sanayi	35,41	38,64	38,38	36,69
Süt ve Mamülleri Sanayi	0,00	3,09	2,99	4,22
Su Ürünleri Sanayi	3,13	2,72	3,48	4,37
Un ve Mamülleri Sanayi	6,73	4,13	5,80	8,00
Meyve Sebze İşleme Sanayi	0,00	2,16	3,36	3,14
Bitkisel Yağ Sanayi	39,66	29,13	41,20	43,57
Şeker ve Şekerli Mam. Sanayi	15,07	20,12	4,79	0,00
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak: ANONİM, 1995-1999, VII. Beş Yıllık Program Destek Çalışması, DPT, Ankara

Tablo 2’den görülebileceği gibi alt gruplar halinde gıda sanayinin Türkiye’nin toplam ihracatında önemli bir paya sahiptir. Gıda sanayi dış satım ve dış alımımızı alt sektörler itibariyle inceleyecek olursak 1998 verilerine göre ihracatta en çok %57.9’luk payıyla meyve sebze işleme sektörü birinci sırada yer almaktadır. Ülkemiz meyve sebze işleme sektöründe diğer ülkelere göre nispeten kesin bir üstünlüğe sahiptir. Sektör bu gücünü Türkiye’nin taze meyve ve sebzedeki üretim potansiyelinden ve özellikle AB ülkelerinin bu alanda kendi kendilerine yeterlilik oranlarının Türkiye’ye oranla daha düşük olmasından alır. Ancak yinede sektörün bazı mevcut sorunları vardır. Bunlar; bazı istisnalar dışında yeterli ve kaliteli hammadde üretimi konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu durum kapasite kullanım oranını olumsuz etkilediği gibi rekabet gücünü de zayıflatmaktadır. Bu sektörü %10-12 arasında değişen oranlarda bitkisel yağ sanayi, şeker ve şekerli mamüller sanayi ve un ve unlu mamüller sanayi izlemektedir. Gıda sanayimizde üretim, teknoloji ve dış ticaret açısından en ilginç sektör bitkisel yağ ve mamülleri sanayidir. Sektörde ihracat yüksek olduğu kadar ithalatta yüksektir(%43,57) (Tablo 3). Bu sektörün hammaddesi iklimden çok çabuk etkilendiği için hammadde ve bunlardan imal edilen işlenmiş yağ ürünlerinin rekoltesi yıldan yıla büyük farklılıklar göstermektedir. Türkiye dünyanın en çok zeytin yağı üreten ilk beş ülkesi arasına girmiştir. Ancak son yıllarda meydana gelen üretim ve ihracat artışlarının ülkemiz zeytinyağı sanayinde belli bir rekabet gücü artışı sağlandığını gösterse de bu kalıcı bir yüksek rekabet gücü kazandığının bir göstergesi değildir.

Şeker sanayinin rekabet gücünün gelişmesi için öncelikle şeker pancarı tarımını geliştirmek ve yaygınlaştırmak suretiyle hammadde ihtiyacını teminat altına almak gerekmektedir. Özellikle bu sanayimizde düşük olan rekabet gücümüzü yükseltmek için ülkemiz üreticilerinin, kapasite, üretim teknolojisi, kalite ve fiyat bakımından daha üstün olan AB üreticileri ile ortak yatırımlara yönelmesi, bir çözüm olarak öne sürülebilir. Ülkemizde bulunan bazı firmaların bu tür ortak yatırımlara girmiş olması sektör açısından olumlu gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Ayrıca ürün çeşitlendirilmesine de önem verilmelidir.

Un ve unlu mamüller sanayinde, yeterli sayıda firma ve büyük atıl kapasite bulunduğu için yeni yatırımlara teşvik verilmemelidir. Yatırım teşvikleri modernizasyon amacıyla kullanılmalıdır. Yeni üretim teknolojileri daha yoğun kullanılarak buğday unu kalitesi arttırılmaya çalışılmalıdır. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, üniversite, kamu ve özel kesimin uzman temsilcilerinden oluşan bir hububat konseyi, konseye bağlı olarak da bir milli değirmencilik komitesi kurulmalıdır. Unlu mamüller sanayi için belirtilecek öneriler çoğunlukla makarna ve bisküvi sanayi açısından olacaktır. Çünkü, en gelişmiş alt sektörü makarna ve bisküvi sanayidir. Burada hammaddeden kaynaklanan sorunların giderilmesi yanında mevcut teknolojinin yenilenmesi ve maliyetlerin düşürülmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Böylece İtalya karşısında Türk makarna sektörünün rekabet şansı artabilecektir.

3. ÜLKEMİZİN REKABET GÜCÜNÜN ÇEŞİTLİ FAKTÖRLER İTİBARIYLA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ülkemiz diğer alt sektörlerde gerek hammaddeden kaynaklanan sorunlar gerek üretim teknolojilerinden kaynaklanan sorunlar, Ar-Ge çalışmalarının yetersizliği ve sektörler desteklerin yetersiz yapılması nedeniyle gelişmiş ülkeler karşısında genelde yeterli bir rekabet gücüne sahip değildir. Hatta et ve et ürünleri sanayi ile süt ve süt ürünleri sanayinin hiçbir rekabet gücü yoktur.

Tablo 4: Seçilmiş 48 Ülke Bazında Dünya Rekabet Gücü Sıralaması (1995)

Ülkeler	Yurtiçi Eko. Güç	Uluslararasılaşma	Devlet	Finans	Altyapı	Yönetim	Bilim ve Tekn	İnsan Gücü	Rek. Gücü Sırası
U.S.A.	1	1	6	2	2	1	1	10	1
HongKong	3	3	2	4	17	8	23	19	5
Tayvan	7	14	5	12	29	15	8	18	10
İngiltere	21	8	14	9	16	20	14	24	15
Belç/Lüks.	18	7	42	14	18	17	12	20	20
Tayland	9	22	11	21	40	28	31	26	25
Arjantin	40	33	8	36	35	27	37	27	30
Güney Afrika	42	43	38	20	19	35	28	48	35
Hindistan	28	40	30	30	43	39	35	47	40
Türkiye	38	41	41	41	27	36	40	36	41
Venezuela	47	46	44	47	23	43	44	45	46
Macaristan	46	44	45	45	39	46	46	37	47
Rusya	48	48	48	48	48	48	48	46	48

Ülkemizin sektör bazında rekabet gücünün ölçülmesi çok kapsamlı teknik çalışma gerektiren bir husustur. Rekabet gücünü belirlemek üzere birbirinden farklı kriterler bulunmaktadır. Uluslar arası fiyat kısıtlamaları, ihracat performansı, karşılaştırmalı üstünlük kriteri, birim maliyet fiyatı karşılaştırmaları, emek veya sermaye verimliliği gibi pek çok kriter rekabet gücünü ölçmek için kullanılabilir. Değişik varsayımlardan yola çıkılması, farklı kriterler ve amaca uygun değişik modeller kullanılması rekabet gücü ile ilgili araştırmalardan farklı sonuçlar elde edilmesine sebep olabilir. Bu nedenle Türk ürünlerinin veya sektörlerinin AB karşısında rekabet gücü konusunda değerlendirmeler yaparken dikkatli davranmak ve olayı çeşitli boyutlarıyla ortaya koymak zorunluluğu vardır. Tablo 4’de Türkiye’nin dünya rekabet gücü sıralamasındaki yeri gösterilmiştir. Türkiye toplam 48 ülke içerisinde 8 ana faktör itibariyle 41. sırada yer almaktadır ki bu olumlu bir sonuç değildir. Türkiye’nin en iyi derecesi alt yapı alanında 27. olmasıdır. Uluslararasılaşma, devlet ve finans alanlarında 41. sırada, bilim ve teknoloji alanında 40. sırada, yurtiçi ekonomik güç alanında 38. sırada, insan gücü bakımından ise 36. sırada yer almaktadır. Analizi, rekabet gücünün yıllar itibariyle gelişimi açısından yaptığımız zaman 1991-1995 döneminde Türkiye’nin tüm ana faktörlerde rekabet gücünün nisbi olarak düştüğünü görmekteyiz. Tablo 6’da da görüldüğü gibi Türkiye, 1991 yılında devlet ve finans faktörlerinde sırasıyla 5. lik ve 9. luk gibi oldukça iyi bir derecede, diğer faktörlerde ise orta derecede rekabet gücüne sahip iken 1995 yılında tüm faktörlerde rekabet gücünü çok düşürmüştür. Yine rekabet gücü incelenirken TÜSİAD’ın kapsamlı bir çalışmasında imalat sanayi alt sektörleri içerisinde 15 alt sektör seçilerek oluşturulan tablo 6’de çeşitli rekabet gücü faktörlerinin bu alt sektörlerdeki ağırlıkları görülmektedir. Tablo 5’de görüldüğü gibi imalat sanayinin rekabet gücünü etkileyen faktörler, yatay ağırlıklarının toplamı gözönüne alınarak, ağırlık sırasına göre yukarıdan aşağıya doğru sıralanmıştır. Buna göre genel olarak en ağırlıklı rekabet gücü faktörü, her imalat sanayi ürününe özgü özelliklerdir. Bu faktörü, sırasıyla kalite, işgücü verimliliği, teknoloji, hammadde bulunabilirliği, işgücü maliyeti, sermaye maliyeti ve diğerleri izlemektedir.

Tablo 5: Seçilmiş Sektörler İtibariyle Rekabet Gücüne Katkıda Bulunan Faktörlerin Ağırlıkları

Rekabet Gücüne Etki Eden Fak.	Alt sektörler														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Özellikler (sektörün)	9	10	8	9	9	10	9	10	10	10	10	10	9	10	10
Kalite	9	9	9	9	9	8	9	10	10	8	9	8	10	10	9
İşgücü Verimliliği	9	9	8	9	7	9	6	8	9	8	8	8	7	10	9
Teknoloji	7	8	10	5	10	10	9	9	7	5	9	10	9	6	10
Hammadde Bulunması	10	9	6	10	6	8	10	5	6	8	8	6	7	9	10
İşgücü Maliyeti (ücret)	8	9	7	9	7	5	5	8	7	7	7	9	8	10	5
Sermaye Maliyeti	6	7	8	4	7	7	10	8	8	7	7	7	8	9	8
Dış Bağlantılar	7	8	7	4	9	8	6	6	7	6	9	7	8	7	8
Altyapı	6	6	7	5	6	8	9	6	7	4	7	8	7	10	10
Yurtiçi Rekabet Ortamı	8	7	7	7	7	7	5	6	6	7	8	8	8	5	4
Coğrafi Konum	10	6	7	3	7	5	5	7	7	6	7	5	6	9	8
Nitelikli İşgücü	4	6	6	4	6	7	7	7	7	5	7	8	7	7	8
Ülke İmajı	8	9	9	3	6	5	4	4	6	8	8	6	7	8	1
Benzersizlik (Eşitsizlik)	9	6	6	7	3	6	1	5	3	1	4	8	6	6	1

Faktörlerin ağırlıkları 1'den 10'a değişmektedir (10= en önemli, 1=en az önemli)

1. Gıda	5. Lastik	9. Metal eşya	13. Karayolu taşıtları
2. Dokuma-Giyim	6. Kimya	10. Tar. Al.ve Mak.	14. Gemi İnşa
3. Kağıt	7. Petrol Ürünleri	11. Elektrikli mak.	15. Enerji
4. Deri ürünleri	8. Cam	12. Elektronik	
- Kaynak: TUSİAD, 21. Yüzyıla doğru Türkiye

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Gıda sanayinin oluşumunda tarım-sanayi ilişkisinin önemli bir yeri vardır. Çünkü tarım sektörü sanayi sektörünü kalkınma sürecinde sürekli destekleyen bir yapıya sahiptir. Türkiye'deki tarımsal işletmeler yapısal olarak gelişmiş ülkelere göre küçük birimler halinde faaliyet göstermektedirler. Bu durum tarımda maliyetlerin yükselmesine ve verimliliğe neden olmaktadır. Ayrıca yetersiz ve etkinsiz teknoloji kullanımı da bu sorunu yaratmaktadır. Gıda sanayilerimizin en başta gelen sorunu olarak, tarım sektörümüzün yeterince gelişmemiş olduğu, sanayilerin kuruluş yerinin optimal biçimde tespit edilmediği ve bu yüzden bu sanayi dalında gerek altyapı gerekse hammadde maliyetlerinin yüksek olduğu, özellikle ihracata yönelik faaliyette bulunan firmaların birbirleri ile koordineli çalışmadığı, bu sanayi dalında pazarlama faaliyetlerinin yetersiz ve etkinlikten uzak olduğu ve bu alanda devlet desteğinden yeterince yararlanılmadığı dış ticaretle ilgili bürokratik işlemlerin karmaşık, teknoloji kullanımının yetersiz ve mevcut teknolojinin ise genelde geri olduğu ve bu yüzden kapasite kullanım oranlarının düşük olduğu görülmüştür.

Gıda sanayinin rekabet gücünün geliştirilmesi için ilk öneri, tarım sektörünün sorunlarının çözülüp bu sektörün güçlendirilmesi olacaktır. Bunlar,

- Tarımda verimliliği artırıcı modern teknolojik girdilerin etkin bir şekilde uygulanması
- Ülkemizde zaten küçük olan tarım işletmelerinin miras yoluyla parçalanmasının önlenmesi
- Üretimde teknolojik gelişmeyi desteklemek için tarım sektörü ile gıda sanayi arasındaki bağlantıları güçlendirmeye yönelik sistematik yaklaşımların belirtilmesi
- Tarımda büyük ölçekli tarım işletmelerinin oluşturulması için şirketleşmenin desteklenmesi, diğer yandan orta ve küçük ölçekli tarım işletmelerinde verimliliği artırıcı önlemler alınması
- Tarıma verilen devlet desteklerinin üretim artışı yanında kaliteyi yükseltici araçlar da içermesi
- Yetiştirilmiş ve eğitilmiş insan pozisyonunun sağlanması
- Tarıma elverişli toprakların tarım dışı amaçlarla kullanımının önlenmesi

Gıda sanayinin rekabet gücünün geliştirilmesi için, doğrudan sanayiye yönelik öneriler ise şunlardır:

- Yurtiçinde etkin bir rekabetin oluşması ve haksız rekabetin önlenmesi
- Sektörde ağırlıklı yeri olan küçük ve orta ölçekli işletmeler güçlendirilerek bunların ölçekleri büyütülmesi
- Sektörde yüksek oranlı atıl kapasitenin düşürülmesi bakımından modernizasyon çalışmalarının artırılması
- Tesislerin kuruluş yeri planlarındaki yapım hataları düzeltilmelidir.
- İklim koşullarından kaynaklanan olumsuzluklar, etkin ve hızlı nakliye, yeterli depolama tesisleri ve kaliteli ambalaj yoluyla önlenmelidir.
- Yetiştirilmiş uzman personelin yetişmesine özen gösterilmelidir
- Ar-Ge çalışmalarına yapılan harcamalar artırılmalıdır.
- Sektörde işgücü verimliliğinin artırılması için gerekli koşullar artırılmalıdır.
- Pazarlamaya ilişkin araştırma, enformasyon ve dış tanıtım çalışmaları yoğunlaştırılmalıdır.
- İhracatın örgütlenmesi gerekmektedir. İhracat uzmanlık ve deneyim isteyen, kurumlaşmaya ihtiyaç gösteren bir konudur. Başarılı bir ihracat sistemi, güçlü ve konusunda uzmanlaşmış ihracat kadrosuna, dış Pazar araştırması yapan ve bilgi akışı sağlayan, ihracata dönük hammadde üretimi ve işleme birimlerini kapsayan kurumsal bir yapıya ihtiyaç gösterir. Bunun için küçük ve orta ölçekli kuruluşların yer alacağı ihracat şirketlerinin kurulmasında yarar vardır. İhracatçı şirketlerin biraraya getirilmesinde son yıllarda bazı adımlar atılmıştır. Yeni ihracat rejiminin bir parçası olan sektörel dış ticaret şirketlerinin oluşması buna iyi bir örnektir. Rekabet gücümüzün geliştirilmesi açısından bu konu önemli olduğunda sektörel dış ticaret şirketlerine ilişkin kısaca bilgi vermek yararlı olacaktır. Türkiye 1980'den itibaren dışa açık ekonomi politikasına yönelmiş ve bu amaca uygun olarak işletmelerin dışa açılmasına katkı yapabilmek amacıyla arayış içine girmiştir. Bu çabalar kapsamında birçok ülkede başarıyla uygulanan modeller örnek alınmış ve bu yönde çalışmalar yürütülmüştür. İlk olarak Japonya, G. Kore gibi ülkelerde uygulanan ihracat organizasyonlarına uygun olarak Dış Ticaret Sermaye Şirketleri (DTŞ) kurulmuştur. Türkiye'nin 90'lı yıllarda farkına vardığı KOBİ'lerin ekonominin temel direği olduğu gerçeğinin artık her kesim tarafından kabul edilmeye başladığı günümüzde Türkiye'nin toplam sanayi işletmelerinin %98'ini sayıları 200 000 i aşan KOBİ'ler oluşturmaktadır. Bu işletmelerin toplam istihdam içindeki payları %50, üretim payları %40, kredi kullanım oranları %4'dür. KOBİ'lerin ihracat içindeki payı ise bu oranların oldukça altında olup %8 seviyesinde seyretmektedir. Ülkemizde KOBİ'lerin tek başlarına ihracatta kalıcı bir başarı sağlamaları; iyi bir organizasyon, bilgi, deneyim, sermaye ve kadro gerektirmektedir. Bunların

KOBİ'ler tarafından sağlanması ise çok zordur. Oysa KOBİ'ler güçlerini ve deneyimlerini biraraya getirerek ve ihracatlarını tek elden yürüterek daha çok başarılı olma şansına sahiptirler. Ülkemiz ihracat stratejisinin tesbitinde bu gerçeğin gözönüne alınması ve işbirliğine gidilecek alanlar için uygun ortamlar ve örgütler oluşturulması ve bu yöndeki girişimlerin desteklenmesi gerekmektedir. İşletmelerin gelecekte ayakta kalabilmesi, başka işletmeler ya da işletme gruplarıyla ortak girişimlerde bulunmalarına bağlı olmaktadır. Bu nedenle de birleşmeyen böyle bir örgüt çatısı altında faaliyet göstermeyen işletmeleri gelecekte zor günlerin beklemesi kaçınılmazdır. Anlaşılan şudur ki, ihracatımızda önemli bir sıçrama yapabilmek ancak KOBİ'lerimizin ihracata yönlendirilmesi ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle KOBİ'lerimizin dış pazarlar konusunda bilgilendirilmesi ve özellikle finansal açıdan desteklenmesi çok önemli bir konudur.

Gıda sanayine yönelik diğer öneriler ise şu şekilde özetlenebilir:

-Sektörde enerji maliyetleri önemli yer tutmaktadır. Özellikle imalatçı-ihracatçı kesimine yönelik enerji indirimi sağlanmalıdır.

-İhracat karşılığı olan fon ve diğer parasal ödemelerin, sanayiciye en kısa zamanda yapılması gerekir

-Rakip ülkelerin ihracatı arttırmak amacıyla kendi sanayicilerine sağladıkları çeşitli sübvansiyon, teşvik gibi destekler araştırılmalı, incelenmeli ve değerlendirme sonuçlarına göre ülkemiz sanayi üzerine uygulanmalıdır.

Uluslararası rekabet gücünü geliştirmeyen ve ekonomisinin verimlilik düzeyini yükseltmeyen ülkelerde, refahın geniş toplum kesimlerine yayılması mümkün değildir. Rekabet gücünün ve verimlilik düzeyinin yükselmesi, araştırma-geliştirme yapılmasına ve bunun sonucunda elde edilen teknolojideki gelişmelerin özümsemesine bağlıdır. Türk gıda sanayi bu önerileri uygulamaya koyduğu ve bu yolla gerek kendi dışından gerekse kendi içinden kaynaklanan sorunları çözdüğü oranda rekabet gücünü yükseltebilecektir.

KAYNAKLAR

- ANONİM, 1999, Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1999 Yılı Programı Destek Çalışmaları, DPT, 1999, Ankara.
- ANONİM, 1999, Dönemler İtibariyle İmalat Sanayi İstatistikleri, DİE, Ankara.
- ANONİM, 1995-1999, VII. Beş Yıllık Program Destek Çalışması, DPT, Ankara
- ANONİM, 1998, DİE, Türkiye İstatistik Yıllığı, Yayın No:2240, Ankara.
- ANONİM, 1998, FAO, Production Year Book, Trade Year Book No: 52, Roma.
- ANONİM, 1996, Türkiye’de Üretim, İhracat, Kapasite Karşılaştırması ve Dünya Ticareti İle Mukayesesi, İGEME, Ankara.
- ÇETİN, B., 1999, Gıda Sanayi Ekonomisi ve İşletmeciliği, U.Ü. Güçlendirme Vakfı (VİPAŞ A.Ş.) Yay No: 136, ISBN 975-564-76-2, 1999, Bursa, 186s.
- ÇETİN,B.,1993, "Türkiye'de Tarıma Dayalı Sanayinin Gelişimi ve Tarımsal Üretim Üzerine Etkileri" Verimlilik Dergisi,1993-4,Ankara 1993, S.185-197.
- ÇETİN, B., S. GÖNENÇ, Ş. BUDAK, 1996, Türkiye’de Dış Satıma Yönelik Gıda Sanayinin Sektörel Durumu ve Geleceği, Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül 1996, Adana, s. 348-359.
- ÇETİN, B., Ş. BUDAK,1999, “Türkiye’de Makarnalık Buğday Üretimi ve Makarna Sanayinde Gelişmeler” Orta Anadolu’da Hububat Tarımının Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 8-11 Haziran 1999, Konya.
- KARABAĞLI, A., 1990, Avrupa Topluluğu Karşısında Türkiye Meyve ve Sebze Alt Sektörünün Durumu ve Rekabet Şansı, MPM Yayınları: 421, Ankara.
- KEMER, B., 1997, “Gıda Sanayimizin İhracat Potansiyeli ve Gelişimine Etki Eden Faktörler, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, doktora Tezi, Bursa.
- PALA, M., B. SAYGI, 1991, İhracata Yönelik Gıda Sanayi ve Rekabet Gücünün Arttırılması, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 1991-24, İstanbul.